

הכנסת התשע-עשרה

הצעת חוק של חברי הכנסת:

הצעת חוק המים (תיקון - הנחות לאוכלוסיות זכאיות), התשע"ג-2013

1. הוספת כללים לעניין תשלום מופחת לזכאים
1. יתווסף סעיף 112ב בזו הלשון: "צרכן יהיה זכאי לשלם תשלום מופחת בשיעור של 50% על כמות של 5 קוב לנפש לחודש, על פי מספר הנפשות המתגוררות עימו, עבור השירותים הניתנים על ידי התאגיד, אם מתקיים בו אחד מתנאים אלו:
- (1) זכאי לגמלה לפי אחד מהחוקים הבאים:
- (א) חוק הבטחת הכנסה, תשמ"א-1980;
- (ב) חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972;
- (ג) דמי אבטלה לפי סעיף 160 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח חדש] תשנ"ה-1995;
- (ד) קצבת זקנה כאמור בסעיף 245(א) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח חדש] תשנ"ה-1995;
- (2) הכנסתו של אינה עולה על שיעור הגמלה הקבועה בסעיף 5(א) לחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980, בהתאם להרכב משפחתו.
- (3) הצרכן או מי שמתגורר עמו הוא בעל נכות רפואית בשיעור של 70% לפחות, לפי הוראות סעיף 208 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח חדש] תשנ"ה-1995, או בשיעור של 40% לפחות בהתאם למבחנים המנויים בפרטים 33 או 91 שברשימת הליקויים כמשמעותה בתקנות הביטוח הלאומי (ביטוח נכות) (קביעת אחוזי נכות רפואית, מינוי ועדות לעררים והוראות שונות), התשמ"ד-1984 וזאת כל עוד לא הותקנו כללים על פי סעיף 146 (ג) לעיל.
2. הוספת חובת התקנת כללים בדבר תשלום מופחת בגין צרכים מיוחדים
2. יתווסף סעיף 112ג בזו כדלקמן: "מועצת הרשות הממשלתית, תקבע, בכללים, את המקרים והתנאים שבהם צרכן והנפשות המתגוררות איתו יהיו זכאים לתשלום מופחת עקב צרכיו המיוחדים ו/או מצבו הבריאותי."

ד ב ר י ה ס ב ר

הזכות למים מוכרת כזכות יסוד בחברה הישראלית ובמשפטה, הנגזרת מהזכות לחיים, מהזכות לכבוד, מהזכות לבריאות ומעקרון השוויון. חוק המים, התשי"ט-1959 קובע בסעיף 1 כי מקורות המים הם קניין הציבור ומיועדים לצורכי תושביה ופיתוח הארץ. סעיף 3 לחוק מעגן את הזכות של כל אדם לקבל מים ולהשתמש בהם. עיגון המים כזכות יסוד מבוסס על ההכרה כי אספקה סדירה של מים קשורה באופן מובהק ליכולת לנהל אורח חיים היגייני ובריא, וכי ישנו קשר סיבתי ישיר בין העדרם של מים נקיים ובין מחלות ולהפרעות גופניות. הרפורמה במשק המים, שנכנסה לתוקף ביום 1.1.10, הביאה עמה העלאה חדה בתעריפי המים לשימוש הביתי. מחד גיסא, שונו שיטת הקצאות מכסות המים והיקפם, כך שבמקום שלושה תעריפים מדורגים (תעריף א' ל-8 מ"ק ראשוניים; תעריף ב' ל-8 מ"ק נוספים ותעריף ג' לכל כמות נוספת, כשלמשפחות מעל 4 נפשות הורחב תעריף א' ב-3 מ"ק לחודש לכל נפש), נקבעו שני תעריפים בלבד המוקצים ביחס לכמות הנפשות בבית (תעריף א' ל-3.5 מ"ק לאדם ותעריף ב' לכל כמות נוספת). מאידך גיסא, הועלו התעריפים באופן משמעותי, הן לכמות הבסיסית

בתעריף א' והן לכמות הנוספת באופן חד. לפי הערכת רשות המים, התעריפים החדשים ייקרו את תעריפי המים לצרכן הביתי ב-50%-40 ([דוח ועדת החקירה הממלכתית בנושא ניהול משק המים בישראל](#), מרץ 2010, עמ' 307).

הרפורמה, שהביאה לייקור מחירי המים, התקבלה בהחלטת הממשלה מיום 12.8.07 (החלטת ממשלה מס' 2184) להפסיק את התמיכה הממשלתית למשק המים, שעמדה אז על סך של 415 מיליוני שקלים לשנה, ולקבוע את תעריפי המים על פי "עקרון העלות". לפי עקרון זה, הקבוע בחוק המים, התשי"ט-1959 ובחוק תאגידי מים וביוב, התשס"א-2001, מועצת רשות המים תקבע את התעריפים בגין השימוש בשירותי מים וביוב על פי מלוא עלות אספקת השירותים, לרבות מחיר הפקתם והובלתם לצרכן.

בפועל, בנוסף להפסקת הסובסידיה הממשלתית, הוכנסו ברפורמה כלל העלויות של משק המים למחיר לצרכן, כולל עלות רכישת מים מותפלים, מפעלי פיתוח למים וביצוע הסכמים מדיניים בתחום המים. כן הוכנסו למחירי המים עלויות הפעלת תאגידי המים והביוב, מע"מ בסך 16% שגובים התאגידי ומיסים נוספים. למחירי המים הגבוהים תרמה גם ההחלטה להותיר מחירים מופחתים לעסקים בענפי התיירות, התעשייה והחקלאות.

למחירי המים הגבוהים לא נקבעו סייגים או הנחות. כללי המים (תעריפי מים שמספקים ספקים מקומיים), התשנ"ד-1994, שאימצו את עקרון העלות, לא מאפשרים לצרכנים לקבל הנחות. התוצאה היא שספקי המים אינם מוסמכים ליתן הנחות גם במקרים בהם ברור כי הצרכן הוא לא יוכל לעמוד בתשלום מחירי המים עקב מצבו החברתי-כלכלי.

מדיניות זו הביאה לכך כי צרכנים רבים מצאו עצמם קורסים תחת הנטל הכבד של מחירי המים, דבר שהוביל לעליה חדה במספר ניתוקי המים שביצעו תאגידי המים. משפחות רבות, החיות בעוני נותקו מאספקת מים באופן חלקי או מלא לתקופות שונות. כמו כן, במהלך יישום הרפורמה התברר כי אוכלוסיה של אנשים עם מוגבלויות וחולים, אשר זקוקים לשימוש יומיומי בכמויות גדולות של מים מסיבות בריאותיות, נותרו ללא מענה, שכן בהעדר כללים להנחות, לא ניתן להתחשב בכך שצרכיהם בתחום זה גדולים מצורכי הצרכן הממוצע.

בהצעת חוק זו מוצע לקבוע מנגנון של הנחות סוציאליות. מכיוון שהמים אינם מצרך ככל המצרכים - אלא משאב שבלעדיו לא ניתן לקיים משק בית והעדרו מהווה סכנה חמורה לבריאות - וכדי לממש את זכות היסוד למים, על המדינה להבטיח כי אספקת המים תובטח גם לאלו שידם אינם משגת. על כן, מוצע בזאת ליצור שני מנגנוני הנחה, האחד המתייחס למצבו הכלכלי של הצרכן והשני המתייחס לצרכנים בעלי צרכים מיוחדים.

לגבי צרכנים הנזקקים לקצבאות קיום בסיסיות מוצע כי לעגן בחוק הנחה של 50% על הכמות הממוצעת לשימוש לנפש, שעומדת כיום על כ-5 קוב לנפש לחודש. לגבי אוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים, כגון חולים ובעלי מוגבלויות, מוצע כי רשות המים תקבע הסדר אשר יתייחס לשונות של אותם צרכנים ויאפשר להם לקבל הנחות בהתאם. עד לקביעת כללים אלה, מוצע כי ההסדר למקבלי הקצבאות יחול גם על אוכלוסיית בעלי הצרכים המיוחדים.

מכיוון שחוק המים מעגן בסעיף 112 את סמכות מועצת רשות המים לקבוע בכללים תעריפים לדמי מים, מוצע לעגן את המנגנון בהמשך לאותו סעיף, כך שיחול על כלל האוכלוסייה, בין אם הספק המקומי הוא הרשות המקומית ובין אם הוא תאגיד מים וביוב.

הצעת חוק זו נוסחה בסיוע האגודה לזכויות האזרח בישראל.